

Saksgang		
Utvalg/Styre	Møtedato	Saksnr
Formannskap	20.04.2015	024/15

Sjømatindustriutvalgets rapport - NOU 2014 nr 16 - Uttalelse fra Vågan kommune

Vedlegg: Ingen

Saksopplysninger:

Bakgrunn og problemstilling

Ved kongelig resolusjon 22. mars 2013 ble det oppnevnt et utvalg til å utrede sjømatindustriens rammevilkår. Utvalget har hatt ti medlemmer:

Professor Ragnar Tveterås, Stavanger, Utvalgets leder.
Økonomidirektør Arne E. Karlsen, Tromsø
Forsknings sjef Marit Aursand, Trondheim
Adm. dir. Trygve Myrvang, Tromsø
Daglig leder Jonny Berfjord, Dønna
Adm. dir. Arne Møgster, Austevoll
Dekan Edel Elvevoll, Tromsø
Daglig leder Aino Olaisen, Lovund
Avdelingsleder Grethe Fossli, Oslo
Professor Frode Steen, Bergen

Utvalgets mandat:

Med sjømatindustrien mener man den delen av verdikjeden som begynner når råstoffet kommer på kaikanten/opp fra merd og frem til videreforedler eller sluttforbruker, i Norge eller i utlandet. Dette berører blant annet spesifikke elementer som råstoffkvalitet, bedre utnyttelse av restråstoff, automatisering/teknologiutvikling, markedsretting, produktutvikling og salg, samt mer generelle tema som rammevilkår og regelverk i denne delen av verdikjeden. Arbeidsforhold og arbeidsvilkår er også av betydning for bedriftene i sjømatnæringen og vil inngå i utvalgets arbeid. Utvalget ble derfor gitt følgende oppgave:

- Gjennomgå mulighetene for en konkurransedyktig sjømatindustri i Norge, både innenfor bearbeiding og salg.
- Se på særlige utfordringer eller hindringer for økt lønnsomhet og verdiskaping i sjømatindustrien i Norge, både næringsspesifikke og generelle.
- Foreslå tiltak for sjømatindustrien som kan bidra til at fiskeressursene anvendes på en måte som bidrar til høyest mulig verdiskaping gjennom hele verdikjeden.
- Foreta en vurdering av regionale virkninger.

Utvalget er særlig bedt om se på forhold som er til hinder for eller kan bidra til økt lønnsomhet og verdiskaping. Utvalgets arbeid skal legge bærekraftig produksjon til grunn og ta utgangspunkt i markedsmessige forhold. Utvalget skal utrede økonomiske, administrative og andre vesentlige konsekvenser av sine forslag i samsvar med Utredningsinstruksen. Det

følger av Utredningsinstruksen at minst ett forslag i offentlige utredninger skal baseres på uendret ressursbruk innen vedkommende område. Utvalget ble organisert som en NOU, og ble bedt om å levere sin innstilling innen utgangen av 2014.

16 desember 2014 ble rapporten overrakt til Fiskeriminister Elisabeth Aspaker. Nærings- og Fiskeridepartementet har lagt rapporten ut på høring med høringsfrist 30. april 2015. Vågan kommune v/formannskapet var tilstede der utvalgets utredning ble presentert på et debattmøte i Lofoten kulturhus 11 mars i regi av Nordland Fylkeskommune. Kommunen har også sett til behandlingen i Vestvågøy kommune.

Utredningen er tilgjengelig på departementets hjemmesider under regjeringen.no/nærings og fiskeridepartementet, høringer; NOU 2014:16 Sjømatindustrien.

Vurdering

Utvalgets anbefalinger:

Utvalget anbefaler at næringsaktørene får økt frihet til å velge økonomiske organiseringsmodeller som er mest konkurransedyktige, innenfor miljømessige bærekraftige rammer og like konkurransevilkår. Dette innebærer at utvalget vil legge til rette for at næringsaktørene selv får velge sin vertikale koordinering, horisontale organisering (herunder produksjonsskala) og geografiske lokalisering av produksjonen

Det er enighet i utvalget om situasjonsbeskrivelse og analyse. Det er i all hovedsak også enighet om forslagene, men på enkelte punkt er utvalget delt i et flertall og mindretall.

Utvalget foreslår blant annet:

1. Dedikerte FoU-programmer
2. Fortsatt generisk markedsføring
3. Styrking av bestandsestimering for å redusere bestandssvingninger
4. Myke opp dagens begrensninger i hvilke teknologi som er tillatt å benytte
5. Gi mulighet for jevn vekst innen havbruk
6. Sesongutjevning gjennom kvotefleksibilitetsordninger
7. Økt koordinering av tilsynsmyndigheter
8. Regelverkharmonisering internasjonalt
9. Markedsadgang for sjømat må prioriteres foran landbruksinteresser
10. Gi fiskeindustrien adgang til å eie fiskekvoter
11. Oppheve dagens begrensninger i kvotetak per fartøy, ressursrentebeskatning bør vurderes
12. Fjerne leverings- og bearbeidingsplikt. Flertallet vil fjerne aktivitetsplikt
13. På sikt opprette nøytral markeds plass for førstehåndssalg av villfisk

Forslagene fra 1 til 8 er enstemmige i utvalget og anses som ukontroversielle og er ikke vurdert spesielt av rådmannen.

1 - Dedikerte FoU-programmer:

Utvalget anbefaler en bredt anlagt innovasjonspolitik for sjømatnæringen som spenner fra tiltak som skal styrke FoU til tiltak som øker bedriftenes handlingsrom når det gjelder valg av økonomisk organisering. Tiltakene skal styrke konkurranseevne, lønnsomhet og verdiskaping i sjømatnæringen som helhet, og i sjømatindustrien. Sjømatindustriens evne til å initiere og gjennomføre FoU sammen med leverandører og forskningsinstitutter og universiteter må styrkes gjennom dedikerte programmer hvor alle disse aktørene er med på felles arenaer. Programmene må omfatte FoU fra forskning, via eksperimentell utvikling og demonstrasjon, til marked. Finansieringen av programmene må være en kombinasjon av privat og offentlig, hvor Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF), Norges Forskningsråd (NFR) og Innovasjon Norge (IN) må være sentrale aktører i finansiering og infrastruktur. I programmene må både villfiskbasert og oppdrettsbasert sjømatindustri være med.

2 - Fortsatt generisk markedsføring:

Målsettingen med selskapers markedsføring av egne produkter – som også kan kalles merkevare-bygging – er å øke salget på en lønnsom måte ved å ta markedsandeler fra konkurrenter og stimulere til økt totalkonsum. Generisk markedsføring utøves av en næring – typisk gjennom en dedikert organisasjon – for å kommunisere fordeler med næringens produkter som øker totalkonsumet av disse, for eksempel «drikk mer melk» eller «spis mer laks». I Norge har Norges sjømatråd mandat til å foreta generisk markedsføring av norsk sjømat. Utvalget anbefaler at denne markedsføringen fortsetter, men at de stadige endringene i næringen og markedene tilsier en hyppig evaluering av omfanget og effekten av markedsføringen.

3 - Styrking av bestandsestimering for å redusere bestandssvingninger:

Kunnskap om bestandsstørrelser og hvordan disse påvirkes av både naturen og fiskeriaktivitet er svært viktig for sjømatnæringen da dette danner grunnlaget for bærekraftig forvaltning av mange sjømatressurser. Feil i disse vil dermed kunne få store økonomiske konsekvenser. De norske sjømatproduktene fra ville bestander konkurrerer i markeder med betydelige substitusjonsmuligheter.

Det er da rimelig å anta at høyere fangst gir positiv effekt på verdiskaping og lønnsomhet. Man bør derfor etterstrebe en forvaltning som gir grunnlag for høyt langtidsutbytte. Utvalget anbefaler en styrking av kunnskapsgrunnlaget om fiskebestander gjennom tilstrekkelig finansiering og effektiv bruk av ressurser i datainnsamling og bestandsestimering.

4 - Myke opp dagens begrensninger i hvilke teknologi som er tillatt å benytte:

Fiskeripolitikken har tradisjonelt hatt som mål at ressursene skal høstes av en differensiert flåte, bestående av både hav- og kystfartøyer. Tidligere het det at kystfartøyene skulle være ryggraden i næringen. Havflåten, som et nyttig supplement til kystflåten, skulle kunne nyttiggjøre seg de ressurser som var uopnåelige for den relativt lite mobile kystflåten, og samtidig oppfylle landindustriens krav til råstofftilgang når vær og fiskebestandens tilgjengelighet ga vanskelige fangstmuligheter for kystflåten. Grunnprinsippet bygger på at fiskekvotene fordeles på fartøygrupper, og deretter på det enkelte fartøy i gruppen, der fartøygruppene i all hovedsak er knyttet til redskapsgrupper. Fordelingen mellom disse gruppene har vært ansett som en viktig stabilitetsfaktor for fiskeflåten, der andelen av kvoten ligger relativt fast ved svingninger i totalkvoten. Utvalget er av den oppfatning at en friere fartøyutforming kan bidra til at mer restråstoff ivaretas og bringes til land. I dag begrenser myndighetene aktørenes handlingsrom når det gjelder fiskeredskap og fartøyutforming, noe som gir samfunnsøkonomisk ineffektivitet i fisket. Videre gir restriksjoner på fiskeredskap og fartøyutforming begrensninger på hvilke råstoff og produktanvendelser industrien kan nyttiggjøre seg, noe som hindrer industrien i å foreta effektive produksjonstilpasninger og produkttilpasninger til markedene. I sum begrenser myndighetenes politikk på dette området den samlede innovasjonsevnen til fiskeflåten og sjømatindustrien. Utvalget er av den mening at for å øke verdiskapingen i hele den norske verdikjeden for villfanget fisk, må myndighetene tilrettelegge for effektive og fleksible fangstoperasjoner. Til det trengs en oppmyking av dagens begrensninger i hvilke teknologier som er tillatt å benytte. Når det gjelder redskap, har man de siste årene fjernet mange av begrensningene, men fortsatt står noen igjen. Utvalgets forslag om fri fartøyutforming innebærer også at det gis større muligheter for å drive foredling av fisk om bord i fartøy. Dette kan øke foredlingsgraden i norske fiskerier. Begrensninger som ivaretar ressurs hensyn bør fortsatt videreføres.

5 - Gi mulighet for jevn vekst innen havbruk:

Utvalget mener at samfunnet skal legge til rette for en jevn og forutsigbar vekst i totalproduksjonen, begrenset bare ut fra hensyn til miljø og sykdom. Veksten må også ta hensyn til faktorer som areal og potensielle brukskonflikter med andre aktører i kystsonen. Det anbefales at myndighetene arbeider videre med å etablere et sett av kunnskapsbaserte og veldokumenterte kriterier knyttet til miljø og sykdom som gir aktørene bedre forutsigbarhet. Utvalget anbefaler at myndighetene viderefører det igangsatte arbeidet for å finne et reguleringssystem som tillater aktørene å velge sine egne produksjons- og markedsstrategier, samtidig som hensyn til miljø og sykdom ivaretas.

6 - Sesongutjevning gjennom kvotefleksibilitetsordninger:

Utvalget anerkjenner at dagens sesongmønster i fiskeriene medfører utfordringer for sjømatindustrien. Samtidig er det lite som tilsier at aktørenes tilpasning innenfor kvoteåret ikke gir det beste økonomiske utbyttet for verdikjeden som helhet, gitt de øvrige reguleringer som fiskerinæringen er underlagt og som påvirker fangststrategier og investeringer i fartøy og redskap. Endring av fangstmønsteret gjennom ulike virkemidler kan bedre økonomien for foredlingsbedriftene generelt, men dette må ha basis i at kostnadene som påføres flåten ikke overstiger gevinstene for sjømatindustrien. Myndighetene har mulighet for å påvirke fangstadferd knyttet til den risiko for tapt inntekt som oppstår ved utløp av kvoteåret. Denne kan føre til at aktørene i mindre grad planlegger for fiske mot slutten av året. Utvalget anbefaler at myndighetene innfører ordninger som reduserer denne risiko, eksempelvis gjennom de foreslåtte kvotefleksibilitetsreglene. Endring av kvoteåret i torskfiskeriene vil kunne gi en viss økning i høstfisket og slik en viss utjevning av sesongfisket. Deler av denne effekten vil i all hovedsak også oppnås gjennom fleksibilitetsreglene. Med dette unngår man også de forvaltningsmessige utfordringene knyttet til endring av kvoteåret.

7 - Økt koordinering av tilsynsmyndigheter:

Sjømatindustrien er en svært heterogen masse av bedrifter, og spenner fra lakseslakterier som med doble skift og helårlig drift ivaretar svært store råstoffmengder til små bedrifter innen tørrfisk eller saltfisk som bare håndterer noen få tonn fisk årlig. Utvalget er av den formening at de endringer som har skjedd med tanke på tilsynsmyndighetene overfor sjømatindustrien, fra Fiskeridirektoratets kontrollverk til en fragmentering med Mattilsyn, salgslag, direktorat og andre, er vanskelig reverserbar. Utvalget mener tilsynsmyndighetenes kontrollinnsats ovenfor industrien kan tilrettelegges bedre gjennom samordning, slik som man ser ovenfor for eksempel hotell og restaurantnæringen der etatene samordner kontrollen. Like viktig som at industrien står ovenfor et likt sett av regler, hvilket ivaretar konkurranse på like vilkår, er det at reglene praktiseres likt i ulike deler av landet. Utvalget mener at sammenslåing av regioner i Mattilsynet kan bidra til en mer enhetlig kontrollpraksis.

8 - Regelverkharmonisering internasjonalt:

Ulike nasjonale regimer for innveing av pelagisk fisk ved landing kan skape forskjeller i konkurransebetingelsene mellom aktørene. Et vel så viktig argument for harmonisering er at kvotekontrollen og fangststatistikken som ligger til grunn for forskernes bestandsestimering gjøres likt for å få best mulig kunnskapsgrunnlag på plass. Utvalget mener spørsmålet om regelverksharmonisering for veiing av fisk internasjonalt bør tilligge våre myndigheter. Det er viktig, både for å sikre lik konkurranse om råstoffet i land som høster av samme ressurs, og for å sørge for riktige fangstdata til de biologiske parametrene i beregning av fiskebestander.

Følgende forslag anses som mer kontroversielle og de fleste er med delt innstilling fra utvalget:

9 - Markedsadgang for sjømat må prioriteres foran landbruksinteresser:

Norsk sjømatindustri er avhengig av å selge en svært stor andel av produksjonen i utlandet. Markedsadgangsrelaterte forhold som toll og ikke tariffære handelshindringer reduserer generelt konkurranseevnen i landene og markedene som omfattes av disse, og dermed lønnsomheten og verdiskapingen fra norsk sjømatindustri. Utvalget mener at myndighetene må prioritere arbeidet for størst mulig grad av frihandel og færrest mulig tekniske handelshindre. Utvalget erkjenner at de norske importtollsatsene på landbruksprodukter kan representere problemer i dette arbeidet. Opprettholdelse av det norske velferdsnivået vil i fremtiden, med en mindre oljedrevet økonomi, avhenge av at vi utnytter ressursene mer effektivt. Sjømatnæringen har i dette perspektivet potensial for å gi et betydelig større bidrag til verdiskapingen enn landbrukssektoren. Generelt mener utvalget derfor at sjømatinteressene bør prioriteres der disse må avveies mot hverandre i forhandlingene.

Rådmannens vurderer utvalgets enstemmige forslag om at sjømat skal prioriteres som problematisk. Lofoten er også en stor matregion og landbruket i Vågan med betydelig produksjon på Gimsøy og i Laukvik-området er viktige selv om kommunene vest for oss er betydelig større. Det er derfor problematisk å skulle akseptere at landbruksinteressene må vike for sjømatinteressene der de måtte stå mot hverandre. I stortingsmelding nr 9 for år 2011/12 - Landbruks- og Matpolitikken legges fortsatt føringer på hva som er de overordnede

mål for norsk landbruk. Den slår fast at de overordnede landbrukspolitiske mål er matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk. Skal vi nå disse målene må det vurderes nøye i hvilke tilfeller landbruksinteressene må vike og når de ikke bør vike.

10 - Gi fiskeindustrien adgang til å eie fiskekvoter:

Utvalget foreslår at deltakerlovens § 6 justeres slik at det åpnes for at sjømatindustribedrifter kan inneha tillatelse til fartøy og kvoter. Utvalget legger til grunn at det stilles krav om reell økonomisk forbindelse til norske kystsamfunn og foreslår at dette ikke må bli en skjønnsbasert dispensasjonsadgang, men en tilleggsregel slik at alle aktørene får like, forutsigbare rammevilkår gjennom en opplysende og avklarende forskrift. Utvalget forutsetter at dette forslaget ikke rokker med gjeldende norske restriksjoner på utenlandske statsborgeres rett til å eie fiskefartøyer og fiskekvoter, slik det fastslås i et eget vedlegg til EØS-avtalen. Utvalget vil begrense hvor mye en enkelt aktør kan eie av kvoter. Utvalget ser at samfunnet kan ønske å ivareta den overordnede regionale fordelingen av økonomisk aktivitet og sysselsetting langs kysten. I utformingen av fremtidige reguleringer må myndighetene vurdere i hvilken grad ytterligere begrensninger er nødvendige for å ivareta disse hensyn. Utvalget viser til at det allerede eksisterer grenser for eiermessig konsentrasjon. Utvalget vektlegger at slike begrensninger ikke må være til hinder for etablering av næringsklynger og at aktører/selskap kan utnytte skalafordeler i fangst og foredling. Hvor stor effekt dette grepet alene vil gi med hensyn på lønnsomhet, verdiskaping og sysselsetting i norsk videreforedling er svært vanskelig å forutsi. Det gir imidlertid muligheter for en tilrettelegging for samspill mellom flåte og sjømatindustri som ikke finnes i dag. Samtidig vil effekten for sjømatindustrien være avhengig av de andre tiltakene som utvalget foreslår, og når eventuelt disse tiltakene gjennomføres.

Rådmannens vurdering er i dag at den norske fiskeflåten fremstår som verdensledende med høy innovasjonsgrad og effektivitet. Eierskapet ivaretas i hovedsak av aktive fiskere og redere som er lokalisert i kystsamfunnene. Deltakerloven bidrar til å sikre at eierskapet til fiskeflåten forblir i de kystsamfunnene som er mest avhengig av denne flåten. Betydning av denne nærheten må veies opp mot de antatt samfunnsøkonomiske gevinstene man har ved å løse opp på deltakerloven. De positive sidene ved å sikre det lokale og nasjonale eierskapet er langt viktigere enn de høyst usikre gevinstene ved å løse opp eierskapet til fiskeflåten. Hovedregelen i deltakerloven om en fiskereid flåte må bestå. Dette er den beste og sannsynligvis eneste garanti for et fremtidig nasjonalt eierskap av norske fiskeressurser, en hav- og kystfiskeflåte eid av fiskere og redere med røtter i kyst-Norge. Dette eierskapet vil ha de beste forutsetninger for å gi næringsutvikling både på sjø og land. En stor grad av lokalt eierskap vil gi ringvirkninger for nasjonen og kystsamfunnene langt utover selve fiskeriaktiviteten. Den beste garantien for tilførsel av råstoff til norsk industri ligger i en differensiert flåte. En fiskereid flåte gir begrensede muligheter for å fjerne kvotene fra kysten og over i andre kapitalmiljøer, nasjonalt eller internasjonalt. Vi vet at tilgang på kapital er en utfordring for næringslivet i Nord Norge generelt og spesielt i Lofoten. Dette styrker bekymringen for at kvoter blir kjøpt opp av kapitalmiljøer utenfor vår kommune/region. Innspill fra fiskerinæringen i Lofoten er i stor grad negativ til forslaget om endring av deltakerloven. Ordningen med at industrien kan eie utover 49,9 %, må være basert på unntak fra hovedregelen. Denne ordningen må evalueres, samtidig som andre unntak fra deltakerloven bør vurderes, slik at det knytter flåte, industri og kystkommuner tettere sammen.

11 - Oppheve dagens begrensninger i kvotetak per fartøy, ressursrentebeskatning bør vurderes:

Dagens strukturvoteordning begrenser flåteleddets innovasjonsevne, samt muligheten for effektiv kapasitetsutnyttelse og høyere lønnsomhet, herunder realisering av grunnrenten. Dette elementet representerer etter all sannsynlighet den største potensielle positive økonomiske effekten for verdikjeden som helhet. Dermed begrenses også mulighetene for innovasjoner i vertikal koordinering med sjømatindustrien, og slik også lønnsomhet og verdiskaping i foredlingsleddet. Oppmyking av disse begrensningene vil til en viss grad gi grunnlag for bedre økonomi hos foredlingsbedriftene. Den positive effekten for verdikjeden

som helhet vil være langt større og betydelig, hovedsakelig gjennom kostnadsreduksjon i fiskeflåten.

Utvalget anbefaler at dagens begrensninger i kvotetak per fartøy oppheves. I tillegg bør ressursene ikke tildeles som pakker, eksempelvis som for torsk, hyse og sei, men tildeles hver for seg. Dette vil gi fartøyene større fleksibilitet til å sette sammen en kvoteportefølje de anser økonomisk gunstig. Dette kan også ha positive effekter for foredlingsbedrifter som i større grad får mulighet til å spesialisere seg på arter hvor tilførselen i dag er mer tilfeldig. Avhengig av graden av kvotetak, kan oppmyking ha betydelige fordelingseffekter gjennom reduksjon av antall fartøy og sysselsatte. Det er også rimelig å anta at fartøyene vil konsentreres om færre steder. Konkurranssevnen til fiskeforedlingsbedrifter på steder med mindre kvoter blir da svekket, og dette vil føre til ytterligere færre arbeidsplasser på disse stedene.

Utvalget anbefaler at det opprettholdes eller innføres begrensninger i muligheten for konsentrasjon av kvoter på selskapsnivå. Disse begrensningene må være slik at selskapene gis mulighet til å utnytte skalaøkonomiske fortrinn. Oppmyking av strukturkvotebegrensningene vil kapitalisere store deler av den potensielle grunnrenten fra fiskeriene. For å ivareta politisk ønskede fordelingshensyn kan myndighetene vurdere å innføre en form for ressursrentebeskatning. Ut fra hensyn til at bedrifter skal foreta store verdsettings- og investeringsbeslutninger bør myndigheten klargjøre sin holdning til denne type beskatning og eventuelt nivå.

Strukturering har vært et viktig og nødvendig virkemiddel de seinere år for å tilpasse flåten til ressursgrunnlaget. Tidligere struktureringer har medvirket til en forbedret lønnsomhet, og en sårt trengt fornyelse av flåten. I tillegg har det bidratt til at arbeidsbetingelsene i store deler av flåten har blitt svært konkurransedyktig.

Rådmannen vil likevel bemerke at en oppmyking av kvotetaket vil ha betydelige fordelingseffekter gjennom reduksjon av antall fartøy og dermed også grunnlaget for å opprettholde en desentralisert fiskeindustri. Dersom dette forslaget gjennomføres vil en sannsynligvis få en konsentrasjon av kvoter. Kapitalsterke miljøer utenfor Lofoten vil kunne kjøpe opp kvoter og små kystkommuner kan da miste sin kystflåte og dermed også grunnlaget for den lokale fiskeindustrien. Det er viktig at balansen mellom lønnsomhet og struktur i kystflåten tilpasses aktiviteten og behovet for råstoff i kystsamfunnene. Tempoet i strukturtilpasningen må vurderes nøye før tiltakene vurderes.

12 - Fjerne leverings- og bearbeidingsplikt. Flertallet vil fjerne aktivitetsplikt:

Pliktsystemet som beskrives og analyseres her stammer fra tildelingen av torsketrållatelser under moderniseringen av nordnorsk fiske-/filetindustri etter andre verdenskrig og frem til 1980-tallet. Kystflåten skulle være bærebjelken i fiskeflåten. For å sikre lønnsom industriell virksomhet på land og helårige arbeidsplasser gjennom kontinuerlig råstofftilgang ble det ansett som nødvendig med supplement fra havgående trålere. Leveringsplikt er vilkår knyttet til torsketrålkonsesjonen til 20 av 37 torsketrålere. De fleste av disse er eid av vertikalt integrerte selskaper. Innholdet i leveringsplikten var i utgangspunktet definert gjennom individuelle vilkår, men i 2003 kom en egen forskrift om leveringsplikt. De individuelle vilkårene fastsetter til hvilken bedrift eller geografisk område som skal tilgodeses med leveranser, mens forskriften om leveringsplikt regulerer hvordan leveringsplikten skal gjennomføres. Formålet med forskriften er «å sikre anlegg som bearbeider fisk stabil råstofftilførsel fra torsketrållåten», jfr § 1 i forskriften. Aktivitetsplikt er krav knyttet til enkelte torsketråleres konsesjonsdokumenter om at det skal drives fiskeforedlingsvirksomhet i regi av en bestemt bedrift på bestemte steder. Virksomheten er årsaken til at et foretak har fått ervervstillatelse for torsketrålere etter dispensasjonsadgangene i Deltagerlovens § 6, tredje ledd. Aktivitetskravene har vanligvis følgende ordlyd:

«Foretakets konsesjoner til å drive fartøy er knyttet til bestemt industrivirksomhet og vil ikke bli tillatt skilt fra denne. Det kan ikke uten videre påregnes gitt tillatelse til at fartøy overføres til søsterselskap e.l. Ved en eventuell nedbygging av industrivirksomheten ved Foretakets anlegg i (...), vil ervervstillatelsen og trålkonsesjon kunne bli trukket tilbake.»

Bare Havfisk ASA har i dag aktivitetsplikt påhvillende enkelte av sine fartøy. Denne er knyttet til anleggene i Melbu, Stamsund, Hammerfest, Storbukt, Båtsfjord og Kjøllefjord. Utvalget

vurderer pliktsystemet som her er beskrevet som lite hensiktsmessig både økonomisk og relatert til de opprinnelige intensjonene med pliktsystemet. Det omfatter få aktører i foredlingsindustrien og er administrasjonskrevende. Pliktsystemet hemmer innovasjonsevnen til de berørte bedriftene. Dagens ordning med leverings-/ tilbudsplikt har trolig relativt liten betydning for aktørenes handlingsrom og økonomi. Med dagens utforming har den også trolig liten betydning for sysselsettingen de aktuelle stedene. Aktivitetsplikten representerer de største implikasjonene, både samfunnsmessig og økonomisk. Bortfall av denne vil tillate bedriften å utnytte ressursene betraktelig mer effektivt og gi grunnlag for betydelig forbedring av økonomien. Samtidig er det klart at kapasitetstilpasningen vil medføre nedlegging av aktiviteten på enkelte steder, hvilket vil kunne ha stor betydning for sysselsettingen i noen lokalsamfunn. Utvalget er svært opptatt av at en avvikling av pliktsystemet gjøres på en akseptabel måte sett opp mot de krav som ble stilt da ordningene ble innført.

Dagens reguleringsregime med leverings- aktivitets- og bearbeidingsplikt fungerer ikke godt nok etter rådmannens vurdering. De overordnede målene med ordningene var å sikre lønnsom industriell virksomhet på land og helårige arbeidsplasser gjennom kontinuerlig råstofftilgang. De er likevel problematisk å trekke den konklusjon at hele systemet skal avvikles og at det vil løse problemene. En avvikling av de tre pliktene vil være irreversibel. Det vil være naturlig å foreta en grundig evaluering, samt å utrede muligheter til andre fleksible ordninger, f.eks. rederikvoteordninger, åpne for å knytte plikt til regioner fremfor enkeltanlegg/kommuner. Dette vil kunne føre til en bedre fordeling av fangsten til anlegg som er i stand til å bearbeide den. En fjerning av aktivitetsplikten vil måtte føre til nedleggelse av anlegg og derigjennom tap av arbeidsplasser. I tillegg vil kystflåten ha færre anlegg å levere til. I tillegg vil det ha negativ virkning på det lokale næringslivet der anleggene er lokalisert. Rådmannen vil derfor ikke støtte forslaget om å oppheve aktivitetsplikten, og mener at en bør utrede mer fleksible ordninger når det gjelder leveringsplikten og bearbeidingsplikten.

13 - På sikt opprette nøytral markedsplass for førstehåndssalg av villfisk:

Fiskesalgslagsloven og salgslagene spiller en svært viktig rolle for å holde oversikt og kontroll over fangstuttak, og bidrar til bærekraftig ressursutnyttelse. Loven, som den fremstår i dag, synes ikke å ha negativ betydning for verken verdiskaping, industriens lønnsomhet eller mulighetene for vertikal koordinering i verdikjeden. Som en fullmaktslov uten spesifiserte krav til innhold i salgsvilkår, omsetningsformer og minstepriser, er det hvordan fiskesalgslagsloven praktiseres som kan være av betydning for verdiskaping, lønnsomhet og mulighetene for vertikal koordinering. Utvalget vurderer det som viktig for en bærekraftig forvaltning av de villlevende ressursene i havet at fiskesalgslagslovens bestemmelser om obligatorisk omsetning opprettholdes. Systemet er også viktig for å få til gode markedsplasser med ryddige forhold, best mulig råstofflyt, høy verdiskaping og like konkurransevilkår for aktørene i dette råvaremarkedet. Utvalgets flertall (6 medlemmer) anbefaler – som en løsning som kan iverksettes relativt raskt – at det innføres en oppmannsordning (voldgift) som kan tre inn ved uenighet rundt fastsettelse av salgsvilkår, inkl. minstepriser, jf. forslag presentert i innstillingen fra råfisklovsutvalget. Utvalgets mindretall (4 medlemmer) viser til at nåværende fiskesalgslagslov ble enstemmig vedtatt av Stortinget i 2013 og har hatt virkning fra 1. januar 2014. Loven har dermed nettopp trådt i kraft og har ikke virket gjennom et år. Utvalgets analyse konkluderer med at loven, som den fremstår i dag, ikke synes å ha negativ betydning for verken verdiskaping, industriens lønnsomhet eller mulighetene for vertikal koordinering i verdikjeden. Disse medlemmer mener derfor at loven må få virke en stund før den evalueres og før en eventuelt vurderer endringer.

Rådmannens konklusjon:

Fiskesalgslagsloven (tidligere Råfiskloven) ble enstemmig vedtatt av stortinget i 2013 og har fungert i litt over et år (siden 01.01.14). Det synes som det er bred enighet om ikke å endre på den nå, men la den virke i en noe lengre periode før man evaluerer den på nytt. Det å opprette en oppmannsordning som kan tre i kraft ved uenighet ved fastsettelse av salgsvilkår og minstepris, er etter rådmannens oppfatning fornuftig og i tråd med løsninger vi har i andre deler av samfunnet. Det vil også ha stor effekt på lønnsomhet og verdiskaping å diskutere

kvalitetsfremmende tiltak som f. eks. kvotebonus for landing av ferskfisk (egne kriterier) og linefanget fisk.

Sjømatutvalgets rapport inneholder mange spennende og viktige tiltak for å utvikle Sjømatnæringen i framtiden. Dette gjelder de 8 første punkter referert foran som alle er viktige tiltak som synes å ha bred oppslutning fra hele næringen. Skal Norge fortsatt være en stor fiskerinasjon og produsere sjømat av høy kvalitet, må vi satse på FoU og utdanne kandidater med relevant kompetanse for sjømatnæringen. Vi må fortsette markedsføringen av Norsk sjømat og samtidig styrke næringens muligheter for å kunne drive med innovasjon. Like viktig er det å øke koordineringen av tilsynsmyndighetene slik at vi sikrer industrien råstoff av høy kvalitet.

Det er naturlig nok de punktene i Sjømatutredningen som er kontroversiell som har fått størst oppmerksomhet også i denne saksutredningen.

9 - Markedsadgang for sjømat må prioriteres foran landbruksinteresser

Målsettingen for landbrukspolitikken slik den framkommer i stortingsmelding nr. 9 må videreføres og ikke settes opp i mot norske sjømatinteresser. Det må vurderes nøye i hvilke tilfeller landbruksinteressene må vike og når de ikke bør vike.

10 - Gi fiskeindustrien adgang til å eie fiskekvoter

Tilgang på kapital er en utfordring for næringslivet i Nord Norge generelt og Lofoten er intet unntak i så måte. Dette styrker bekymringen for at kvoter blir kjøpt opp av kapitalmiljøer utenfor vår kommune/region. En stor grad av lokalt eierskap vil gi ringvirkninger for nasjonen og kystsamfunnene langt utover selve fiskeriaktiviteten.

11 - Oppheve dagens begrensninger i kvotetak per fartøy, ressursrentebeskatning bør vurderes

Dersom dette forslaget gjennomføres, vil det sannsynligvis gi en konsentrasjon av kvoter. Kapitalsterke miljøer utenfor Lofoten vil kjøpe opp kvoter og små kystkommuner mister sin kystflåte og dermed også grunnlaget for den lokale fiskeindustrien. Det er viktig at balansen mellom lønnsomhet og struktur i kystflåten tilpasses aktiviteten og behovet for råstoff i kystsamfunnene.

12 - Fjerne leverings- og bearbeidingsplikt. Flertallet vil fjerne aktivitetsplikt

Det er naturlig å foreta en grundig evaluering, samt å utrede muligheter til andre fleksible ordninger, f.eks. rederikvoteordninger eller åpne for å knytte plikt til regioner fremfor enkeltanlegg/kommuner. Dette vil kunne føre til en bedre fordeling av fangsten til anlegg som er i stand til å bearbeide den. En fjerning av aktivitetsplikten vil kunne føre til nedleggelse av anlegg og derigjennom tap av arbeidsplasser. I tillegg vil kystflåten ha færre anlegg å levere til.

13 - På sikt opprette nøytral markedsplass for førstehåndssalg av villfisk

Bred enighet om ikke å endre på den nå, men la den virke i en noe lengre periode før man evaluerer den på nytt. Det å opprette en oppmannsordning som kan tre i kraft ved uenighet ved fastsettelse av salgsvilkår og minstepris, er etter rådmannens oppfatning fornuftig og i tråd med løsninger vi har i andre deler av samfunnet. Det vil også ha stor effekt på lønnsomhet og verdiskaping å diskutere kvalitetsfremmende tiltak som f. eks. kvotebonus for landing av ferskfisk og linefanget fisk.

Ut fra forannevnte vil rådmannen tilrå for formannskapet:

Rådmannens innstilling:

Vågan kommune mener Sjømatutvalgets rapport inneholder mange viktige tiltak for å utvikle Sjømatnæringen i framtiden. Skal Norge fortsatt være en stor fiskerinasjon og produsere sjømat av høy kvalitet, må vi satse på FoU og utdanne kandidater med relevant kompetanse for sjømatnæringen. Vi må fortsette markedsføringen av Norsk sjømat og samtidig styrke

næringens muligheter for å kunne drive med innovasjon. Samt øke koordineringen av tilsynsmyndighetene slik at vi sikrer industrien råstoff av høy kvalitet.

Rapporten inneholder også en del punkter som har skapt mye debatt i næringen og kommunen ønsker å komme med følgende innspill:

Markedsadgang for sjømat må prioriteres foran landbruksinteresser

Målsettingen for landbrukspolitikken slik den framkommer i stortingsmelding nr. 9 må videreføres og ikke settes opp i mot norske sjømatinteresser. Det må vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle hvorvidt landbruksinteressene bør vike og ikke en generell regel om å prioritere sjømatinteressene foran landbruket.

Gi fiskeindustrien adgang til å eie fiskekvoter

Tilgang på kapital er en utfordring for næringslivet i Nord Norge generelt og spesielt i Lofoten. Dette styrker bekymringen for at kvoter blir kjøpt opp av kapitalmiljøer utenfor vår kommune/region. En stor grad av lokalt eierskap vil gi ringvirkninger for nasjonen og kystsamfunnene langt utover selve fiskeriaktiviteten. Dagens begrensning på 49,9 % må opprettholdes.

Oppheve dagens begrensninger i kvotetak per fartøy, ressursrentebeskatning bør vurderes

Dersom dette forslaget gjennomføres vil dette kunne gi en konsentrasjon av kvoter. Kapitalsterke miljøer utenfor Lofoten vil kunne kjøpe opp kvoter og flere fiskerikommuner kan miste sin kystflåte og dermed også grunnlaget for den lokale fiskeindustrien. Det er viktig at balansen mellom lønnsomhet og struktur i kystflåten tilpasses aktiviteten og behovet for råstoff i kystsamfunnene.

Fjerne leverings- og bearbeidingsplikt. Flertallet vil fjerne aktivitetsplikt

Vågan kommune ønsker ikke å fjerne leverings- og bearbeidingsplikten samt aktivitetsplikt. Det er likevel naturlig å foreta en grundig evaluering, samt å utrede muligheter til andre fleksible ordninger, f.eks. å knytte plikt til regioner fremfor enkeltanlegg/kommuner. Dette vil kunne føre til en bedre fordeling av fangsten til anlegg som er i stand til å bearbeide den. En fjerning av aktivitetsplikten vil måtte føre til nedleggelse av anlegg og derigjennom tap av arbeidsplasser. I tillegg vil kystflåten ha færre anlegg å levere til.

På sikt opprette nøytral markeds plass for førstehåndssalg av villfisk

Fiskesalgslagsloven ble enstemmig vedtatt av stortinget i 2013 og har kun fungert siden 01.01.14. Vågan kommune mener man må la den virke i en noe lengre periode før man evaluerer den på nytt. Det å opprette en oppmannsordning som kan tre i kraft ved uenighet ved fastsettelse av salgsvilkår og minstepris, er fornuftig og i tråd med løsninger vi har i andre deler av samfunnet. Det vil også ha stor effekt på lønnsomhet og verdiskaping å diskutere kvalitetsfremmende tiltak som f. eks. kvotebonus for landing av ferskfisk (egne kriterier) og linefanget fisk.

Tommy Stensvik
Rådmann

FORMANNSKAP

Venstre og Høyre v/ Frits Blix Hansen fremmet følgende fellesforslag:

Uttalelse fra Vågan Kommune – Sjømatindustriutvalget NOU 2014:16

Vågan Kommune mener Sjømatindustriutvalgets rapport inneholder mange viktige tiltak for å utvikle Sjømatnæringen i framtiden. Skal Norge vokse som sjømatnasjon, og produsere sjømat av høy kvalitet, må vi satse på FoU, og utdanne flere kandidater med relevant kompetanse for sjømatnæringen. Vi må fortsette markedsføringen av norsk sjømat i det globale markedet, og samtidig styrke næringens muligheter for å kunne drive med

innovasjon. Videre må vi øke koordineringen av tilsynsmyndighetene slik at vi sikrer industrien råstoff av høy kvalitet.

Rapporten inneholder en del punkter som har skapt mye debatt i næringen, og Vågan Kommune har følgende innspill:

Målsettingen for landbrukspolitikken slik den framkommer i stortingsmelding nr. 9 må videreføres, og ikke settes opp i mot norske sjømatinteresser. Det må vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle hvorvidt landbruksinteressene bør vike.

Vågan Kommune mener at tilgang på kapital er en utfordring for næringslivet i Nord-Norge generelt, og spesielt i Lofoten. En stor grad av lokalt eierskap vil gi ringvirkninger for nasjonen og kystsamfunnene langt utover selve fiskeriaktiviteten. Dagens begrensning på 49,9 % må opprettholdes. Økt råstofftilgang for fiskekjøpere kan sikres i verdikjeden gjennom privatrettslige langsiktige avtaler mellom fisker og kjøper.

Vågan Kommune mener at dagens begrensninger i kvotetak per fartøy videreføres. Det er viktig at balansen mellom lønnsomhet og struktur i kystflåten tilpasses aktiviteten og behovet for råstoff i kystsamfunnene.

Vågan Kommune ønsker ikke å fjerne leverings- og bearbeidingsplikten eller aktivitetsplikt. Det er likevel naturlig å foreta en grundig evaluering, samt å utrede muligheter til andre fleksible ordninger, f.eks. å knytte plikt til regioner fremfor enkeltanlegg/- kommuner. Dette vil kunne føre til en bedre fordeling av fangsten til anlegg som er i stand til å bearbeide den. En fjerning av aktivitetsplikten vil måtte føre til nedleggelse av anlegg og derigjennom tap av arbeidsplasser. I tillegg vil kystflåten kunne få færre anlegg å levere til, med konsekvenser for samfunnsstruktur.

Fiskesalgslagsloven ble enstemmig vedtatt av stortinget i 2013 og har kun fungert siden 01.01.14. Vågan Kommune mener man må la den virke i en noe lengre periode før man evaluerer den på nytt. Det å opprette en oppmannsordning som kan tre i kraft ved uenighet ved fastsettelse av salgsvilkår og minstepris, er fornuftig og i tråd med løsninger vi har i andre deler av samfunnet.

Vågan Kommune mener det vil ha positiv effekt på lønnsomhet og verdiskaping å iverksette kvalitetsfremmende tiltak.

Fellesforslag ble satt opp mot rådmannens innstilling.
Fellesforslag fra H og V enstemmig vedtatt.

FS-024/15 Vedtak:

Uttalelse fra Vågan Kommune – Sjømatindustriutvalget NOU 2014:16

Vågan Kommune mener Sjømatindustriutvalgets rapport inneholder mange viktige tiltak for å utvikle Sjømatnæringen i framtiden. Skal Norge vokse som sjømatnasjon, og produsere sjømat av høy kvalitet, må vi satse på FoU, og utdanne flere kandidater med relevant kompetanse for sjømatnæringen. Vi må fortsette markedsføringen av norsk sjømat i det globale markedet, og samtidig styrke næringens muligheter for å kunne drive med innovasjon. Videre må vi øke koordineringen av tilsynsmyndighetene slik at vi sikrer industrien råstoff av høy kvalitet.

Rapporten inneholder en del punkter som har skapt mye debatt i næringen, og Vågan Kommune har følgende innspill:

Målsettingen for landbrukspolitikken slik den framkommer i stortingsmelding nr. 9 må videreføres, og ikke settes opp i mot norske sjømatinteresser. Det må vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle hvorvidt landbruksinteressene bør vike.

Vågan Kommune mener at tilgang på kapital er en utfordring for næringslivet i Nord-Norge generelt, og spesielt i Lofoten. En stor grad av lokalt eierskap vil gi ringvirkninger for nasjonen og kystsamfunnene langt utover selve fiskeriaktiviteten. Dagens begrensning på 49,9 % må opprettholdes. Økt råstofftilgang for fiskekjøpere kan sikres i verdikjeden gjennom privatrettslige langsiktige avtaler mellom fisker og kjøper.

Vågan Kommune mener at dagens begrensninger i kvotetak per fartøy videreføres. Det er viktig at balansen mellom lønnsomhet og struktur i kystflåten tilpasses aktiviteten og behovet for råstoff i kystsamfunnene.

Vågan Kommune ønsker ikke å fjerne leverings- og bearbeidingsplikten eller aktivitetsplikt. Det er likevel naturlig å foreta en grundig evaluering, samt å utrede muligheter til andre fleksible ordninger, f.eks. å knytte plikt til regioner fremfor enkeltanlegg/- kommuner. Dette vil kunne føre til en bedre fordeling av fangsten til anlegg som er i stand til å bearbeide den. En fjerning av aktivitetsplikten vil måtte føre til nedleggelse av anlegg og derigjennom tap av arbeidsplasser. I tillegg vil kystflåten kunne få færre anlegg å levere til, med konsekvenser for samfunnsstruktur.

Fiskesalgslagsloven ble enstemmig vedtatt av stortinget i 2013 og har kun fungert siden 01.01.14. Vågan Kommune mener man må la den virke i en noe lengre periode før man evaluerer den på nytt. Det å opprette en oppmannsordning som kan tre i kraft ved uenighet ved fastsettelse av salgsvilkår og minstepris, er fornuftig og i tråd med løsninger vi har i andre deler av samfunnet.

Vågan Kommune mener det vil ha positiv effekt på lønnsomhet og verdiskaping å iverksette kvalitetsfremmende tiltak.